

Ethiek in de dierplaagbestrijding: hoe zit dat?

Burgers maken zich vaak zorgen over het dierwelzijn van ratten en muizen die in laboratoria voor dierproeven worden gebruikt. Echter, als deze zelfde diertjes in hun huis voorkomen, verandert de houding van de burger en worden ze ineens 'plaagdieren' genoemd. Men is dan bereid om de meest wrede middelen te gebruiken om de plaagdieren uit de weg te ruimen. Hoe kan dat? In dit beschouwende artikel gaat Bastiaan Meerburg (zelf EVM-gediplomeerd) nader in op de ethiek achter de dierplaagbestrijding: een verhaal dat voor alle dierplaagbestrijders van belang is.

VOOR PROEFDIEREN MOET JE ZORGEN

In de westerse maatschappij zien wij dieren over het algemeen als objecten, waar we voor moeten zorgen. Dit geldt al helemaal voor proefdieren in laboratoria. Er is veel regelgeving over hoe we voor dit soort dieren moeten zorgen. Voor men proefdieren wil gebruiken, bijvoorbeeld om een nieuw medicijn uit te testen, moet men eerst kijken of men ook via alternatieven het gewenste resultaat kan boeken. Zo ja, dan moet men die alternatieven gebruiken. Zo nee, dan mag men proefdieren gebruiken, maar alleen als die dierproef leidt tot een verbetering in het leven van mensen. Bovendien moet men goed voor dieren zorgen: resultaten moeten worden bereikt met een minimum aan pijn, stress en blijvende schade. Dit is allemaal goed geregeld.

VOOR PLAAGDIEREN HOEF JE NIET TE ZORGEN?

Hoe anders is het op het gebied van dierplaagbestrijding. Natuurlijk, gebruik van bijvoorbeeld lijmplanken is vanuit welzijnsoogpunt in Nederland verboden, maar in grote delen van de wereld worden dit soort methoden nog steeds toegepast. En daarbij gaat het niet alleen om de ontwikkelingslanden, maar ook bijvoorbeeld om grote industrielanden als de Verenigde Staten. Lijmplanken leiden tot langdurige stress bij het gevangen dier: wanhopig proberen ze zich los te trekken, waarbij ze soms uit pure wanhoop zelfs hun eigen poten doorknagen.

EEN SNELLE DOOD

Vanuit dierwelzijnsoogpunt zijn middelen die een snelle dood van het plaagdier tot gevolg hebben ideaal. Klapvallen (mits goed gebruikt) en electrocutievallen hebben dan ook de eerste voorkeur. Gif (anticoagulanten) is een stuk minder ideaal: knaagdieren blijven in het algemeen bij bewustzijn tussen het tijdstip van vergiftiging en hun dood: een periode die gemiddeld 7,2 dagen (!) duurt. Intussen leiden de bloedingen tot serieus ongemak: een pijnlijke dood.

En het gaat niet om weinig dieren. Voor het Verenigd Koninkrijk is uitgerekend dat ieder jaar 20 miljoen knaagdieren als plaagdier worden gedood. In Nederland zou dit, als eenzelfde mate van bestrijding wordt gehanteerd als in het Verenigd Koninkrijk, neerkomen op ongeveer 3,4 miljoen ratten en muizen die jaarlijks worden gedood. Als je dit vergelijkt met het totaal aantal knaagdieren dat in Nederland wordt ingezet voor dierproeven (452.759 dieren volgens data uit 2003), dan wordt de verhouding tussen dierplagen en dierproeven pas goed duidelijk.

3,4 miljoen ratten en muizen. Jaarlijks in ons land gedood als gevolg van dierplaagbestrijding.

MAAR HOE MOETEN WE DIT NU VERTALEN?

Ratten en muizen zorgen immers voor flinke schade en kunnen gevaarlijke ziekten overdragen. Dat is natuurlijk zo. Maar hoe kunnen we dan toch op een welzijnsvriendelijke manier van deze diertjes afkomen? Hiervoor is volgens mij een verandering in de houding van de burger nodig. Nu is het maar al te vaak zo dat men tijden niet aan ongedierte denkt. Pas als er een plaag optreedt (en er dus al een enorme populatie ratten of muizen aanwezig is), wordt door de burger een middeltje bij het lokale tuincentrum gehaald of een val gekocht in de plaatselijke dierenwinkel. En krijgt men het zelf niet meer onder controle, dan wordt pas de hulp van de dierplaagbestrijder ingeroepen.

BEWUSTMAKEN

Volgens mij moet de burger ervan bewust worden gemaakt dat men door deze houding veel extra leed berokkent. Beter zou het zijn om goede weringsmaatregelen toe te passen en zo te voorkomen dat een populatie ratten of muizen op ongewenste plekken haar intrek neemt en zich begint voort te planten. Maar daarover hoef ik in het lijfblad van de dierplaagbestrijder natuurlijk weinig te vertellen...

ETHISCH HANDELEN BETEKENT PREVENTIE

Wat moet de dierplaagbestrijder nu met dit verhaal? De kern is dat het ook vanuit ethisch oogpunt (naast overwegingen als economische schade of voedselveiligheid) belangrijk is om dierplagen te voorkomen. De dierplaagbestrijder kan dit argument tijdens zijn werkzaamheden dus ook gebruiken. Daarnaast moet de dierplaagbestrijder, als de situatie zich voordoet dat bestrijding noodzakelijk is, kiezen voor die methode die een zo snel mogelijke en liefst pijnloze dood van het plaagdier garandeert. Als de politiek, de dierenbeschermingsorganisaties en het grote publiek zich namelijk bewust worden van de hoeveelheid leed die nu wordt aangericht bij de dierplaagbestrijding, zal hij sowieso niet meer anders kunnen.

Dit artikel komt voort uit een wetenschappelijk artikel 'The Ethics of Rodent Control' van B.G. Meerburg, F.W.A. Brom en A. Kijlstra. Dit artikel is verschenen in het proefschrift 'Zoönotische risico's van knaagdieren in de veehouderij' door Dr. B.G. Meerburg.